

การใช้ถ้อยคำแสดงเกียรติคุณในหนังสืออนุสรณ์งานศพ: กรณีศึกษาพระราชประวัติของสตรีสูงศักดิ์

THE USE OF WORDS TO EXPRESS HONOR IN FUNERAL GUEST BOOKS: A
REFLECTION OF THE USE OF WORDS TO EXPRESS HONOR IN FUNERAL GUEST
BOOK: A REFLECTION OF UPPER-CLASS WOMEN FEMININITY

กุนทิกา ชาพิมณ^{1*}

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kuntika Chapimon¹

¹ A lecturer in Thai Language Teaching Program Faculty of Education Kasetsart University

*Email: Kuntika.chapimon@gmail.com

Received: 17-04-2023 Revised: 19-05-2023 Accepted: 29-12-2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ถ้อยคำแสดงเกียรติคุณที่สื่อถึงความเป็นผู้หญิงในหนังสืออนุสรณ์งานศพ และบทบาทความเป็นผู้หญิงที่สื่อสะท้อนผ่านกลวิธีทางภาษา กลุ่มข้อมูลที่ใช้ศึกษาคือพระราชประวัติในหนังสืออนุสรณ์งานศพของสตรีสูงศักดิ์ที่เผยแพร่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2463 - 2499 จำนวน 6 เล่ม ผลการศึกษาพบว่า กลวิธีทางภาษาที่เสนอภาพความเป็นผู้หญิงมี 3 กลวิธี ได้แก่ การใช้ถ้อยคำแสดงฐานะ การใช้ถ้อยคำแสดงพื้นที่ และการใช้ถ้อยคำแสดงคุณลักษณะ กลวิธีภาษาดังกล่าวสามารถสื่อสะท้อนบทบาทความเป็นผู้หญิงได้ 5 บทบาท ได้แก่ บทบาทความเป็นลูก บทบาทความเป็นภรรยา บทบาทความเป็นแม่ บทบาทความเป็นเจ้านาย และบทบาทความเป็นผู้รับคำสั่ง

คำสำคัญ: ถ้อยคำแสดงเกียรติคุณ ความเป็นผู้หญิง หนังสืออนุสรณ์งานศพ

ABSTRACT

This study aimed at investigating the use of words of honor that presented the femininity in the funeral guest books and feminine roles reflected through language strategies. Royal histories of upper-class women found in six funeral guest books published between 1920 – 1956 were studied. The results revealed that there were three linguistic strategies that portrayed the dead's femininity revealed in the books including the use of words to state the status, the use of words to explain stages of life concerning places and the use of words to express femininity of the dead. All these five linguistic strategies reflected five feminine roles of the upper-class women that were being a child, a wife, a mother, a master and a servant.

Keywords: Words of honor, femininity, funeral guest books

บทนำ

เมื่อความตายได้พรากชีวิตบุคคลหนึ่งไปจากโลกใบนี้ สิ่งที่ยังคงเหลือไว้นั้นคือ “ความทรงจำ” ความรู้สึกนึกคิดถึงผู้วายชนม์ สิ่งเหล่านี้ได้บรรจุลงใน “หนังสืออนุสรณ์งานศพ” ซึ่งเป็นพื้นที่ที่คนที่ยังมีชีวิตอยู่ได้กล่าวถึงผู้ที่จากไปแล้ว

หนังสืออนุสรณ์งานศพ หมายถึง สิ่งพิมพ์ประเภทหนึ่งที่ทำขึ้นเพื่อแจกเป็นอนุสรณ์ ระลึกถึงผู้วายชนม์ และประกาศคุณงามความดี หรือผลงานของผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว(Pongpanich, 2003) ซึ่งประวัติของผู้วายชนม์นั้นเป็นการบอกเล่าเรื่องราวของผู้วายชนม์ตั้งแต่เกิด เรียนหนังสือ ทำงาน แต่งงาน มีครอบครัว จนกระทั่งเสียชีวิต แตกต่างจากคำไว้อาลัยที่มีลักษณะเด่นในการบอกเล่าความรู้สึกของผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ต่อผู้วายชนม์ โดยเฉพาะ อย่างไรก็ตามในส่วนประวัติของผู้วายชนม์ก็เป็นมุมมองของผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่มีต่อผู้วายชนม์เช่นกัน เพราะผู้ที่เขียนประวัติจะเป็นผู้คัดเลือกข้อมูลมานำเสนอเรื่องราว และเรียบเรียงประวัติพิมพ์ลงในหนังสืออนุสรณ์งานศพ และเรื่องราวที่นำมาร้อยเรียงมีความหลากหลาย ซึ่งผู้วิจัยพบลักษณะที่น่าสนใจ คือ การกล่าวถึงคุณความดีของผู้วายชนม์ ในบทความนี้ใช้คำว่า “ถ้อยคำแสดงเกียรติคุณ”

คำว่า “เกียรติคุณ” หมายถึง คุณที่เลื่องชื่อ , ชื่อเสียงโดยคุณงามความดี (Royal Institute, 2013) ข้อความที่ปรากฏในประวัตินั้นเป็นการกล่าวยกย่องให้เกียรติแก่ผู้ที่เสียชีวิต โดยการถ่ายทอดมุมมองภาพลักษณ์ที่ดีของผู้วายชนม์ ตั้งแต่อุปนิสัย การเรียนหนังสือ ชีวิตความเป็นอยู่ในครอบครัว หน้าที่การงาน ตลอดจนการทำเพื่อสังคม เหล่านี้ล้วนแต่เป็นการยกย่องให้เกียรติแก่ผู้ที่จากไป ว่าเมื่อครั้งที่คนเหล่านี้มีชีวิตอยู่นั้น มีชีวิตอย่างไร และถึงแม้ว่าจะจากโลกนี้ไปแล้ว คุณงามความดีที่ได้ทำไว้จะยังคงอยู่ และเป็นที่กล่าวขาน ฉะนั้น “ถ้อยคำแสดงเกียรติคุณ” ในงานวิจัยนี้จึงหมายถึง ข้อความที่มีลักษณะกล่าวยกย่อง ให้เกียรติผู้ตาย ประกอบด้วยถ้อยคำที่กล่าวถึงคุณงามความดี ความสามารถ เกียรติยศ เป็นต้น

ตัวอย่าง

“ทรงสละพระองค์ได้ทุ่มเทกำลังกายกำลังความคิด ทรงช่วยเหลืออย่างไม่มีความเสียดาย และโดยไม่ทรงหวังสิ่งตอบแทนใด ๆ ทั้งสิ้น ทรงยินดีรับใช้คนอื่นในทางที่เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม มีน้ำพระทัยกว้างขวาง” (The Lyric Drama of Mahasayomphon, 1946)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นถ้อยคำแสดงเกียรติคุณที่กล่าวถึงหม่อมเจ้าจันทรรักษา เทวกุล จะเห็นได้ว่ามีการใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อแสดงความยกย่องที่มากกว่าความเป็นผู้หญิงโดยทั่วไป สื่อถึงการเป็นผู้ที่เสียสละตนเพื่อแผ่นดิน ผู้วิจัยจึงเห็นว่ากลวิธีทางภาษาเหล่านี้มีความน่าสนใจอย่างยิ่ง โดยเฉพาะกลุ่มข้อมูลผู้วายชนม์ที่เป็นผู้หญิงในชนชั้นสูง หรือกล่าวได้ว่าเป็นสตรีสูงศักดิ์ ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ได้รับการยกย่องให้อยู่ในชนชั้นที่มีฐานะันดรศักดิ์ มีวิถีชีวิตตามธรรมเนียมปฏิบัติที่ได้รับการยกย่อง เป็นผู้มีบทบาททางสังคม บ้างก็เป็นผู้ที่ได้รับใช้ใกล้ชิดพระมหากษัตริย์ ตามที่ Boonyasathit (2006) กล่าวว่า “บทบาทหน้าที่ของเจ้านายฝ่ายใน กลุ่มพระมเหสี เจ้าจอมมารดา และเจ้าจอม มีหน้าที่โดยตรงในการถวายงานปรนนิบัติรับใช้พระมหากษัตริย์ในทุกเรื่อง” แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่มีความพิเศษแตกต่างจากกลุ่มคนทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้รับใช้ใกล้ชิด

พระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นผู้นำประเทศ เจ้านายฝ่ายในจึงเป็นผู้ที่คอยรับใช้และสนับสนุน ดังสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชเทวี พระมเหสีในรัชกาลที่ 5 เป็นผู้มืบทบาทอย่างยิ่งในการปฏิบัติข้อราชการบ้านเมือง เมื่อครั้งรัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสต่างประเทศ สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชเทวีจะเป็นผู้สำเร็จราชการต่างพระองค์ ดังข้อความที่กล่าวว่า

“ความขื่อนี้มีพยานที่จะให้เห็นปรากฏชัดได้ในลายพระราชหัตถ์ที่ทรงไว้เป็นอันมาก กับทั้งในราชการบ้านเมืองอันสำคัญที่สุด ซึ่งได้ทรงสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์... ทรงพระปรีชาสามารถที่จะวินิจฉัยราชการทั่วไป แม้ที่สุดในข้อสำคัญ ๆ ซึ่งเกิดมีความเห็นแตกต่างกันในระหว่างเจ้ากระทรวงทบวงการนั้น ๆ ก็ยังทรงพระราชวินิจฉัยได้แต่โดยลำพังพระองค์ ให้เป็นที่พอใจกันได้ทั่วหน้า แล้วและมีให้เป็นที่เสียประโยชน์ราชการอย่างหนึ่งอย่างใดได้เลย”(Chulalongkorn (Rama V), 1920)

ข้อความที่กล่าวมาแสดงให้เห็นบทบาทของสตรีในกลุ่มเจ้านายฝ่ายใน สตรีผู้สูงศักดิ์ที่มีต่องานราชการบ้านเมือง ถึงแม้ว่าชีวิตของเจ้านายฝ่ายในจะดำเนินชีวิตส่วนใหญ่ในพระบรมมหาราชวัง แต่ด้วยหน้าที่และธรรมเนียมปฏิบัติเป็นตัวกำหนดบทบาทลักษณะที่ควรจะมีและหน้าที่ที่ควรจะเป็น จึงกลายเป็นการสร้างอัตลักษณ์ของสตรีในกลุ่มชนชั้นสูง นอกจากนี้ Suwannanon (1981) ได้กล่าวถึง การพัฒนาสถานภาพของสตรีไทยในทัศนะของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ไว้ว่า “ทรงต้องการให้ผู้หญิงไทยเพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติของสตรีไทยตามคติโบราณคือ มีกิริยามารยาทเรียบร้อย ระมัดระวังรักษาชื่อเสียงเกียรติยศของตน ดูแลกิจการบ้านเรือนไม่ให้บกพร่อง เก่งการครัว รู้จักแต่งกายแต่พองามไม่มากเกินไป แต่ในขณะที่เดียวกันก็ทรงต้องการให้สตรีเข้ามามีบทบาทในสังคมด้วย คือ สตรีต้องมีการศึกษาดี รู้หนังสือพอสมควร พัฒนาตนเอง ขวนขวายหาความรู้รอบตัวให้เป็นคนทันโลกทันเหตุการณ์ ฝึกตนให้รู้จักใช้สติปัญญา มีไหวพริบดี พัฒนาบุคลิกภาพตนเองให้พอเหมาะ เป็นตัวของตัวเอง รู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ ทำตัวให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ” ผู้วิจัยเห็นว่า ความเป็นสตรีตามคติโบราณเปรียบเสมือนเส้นทางการดำเนินชีวิตของสตรีที่ได้รับการยกย่อง ซึ่งกลุ่มสตรีที่เป็นกลุ่มชนชั้นสูงนั้นมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากกลุ่มสตรีทั่วไป ถึงแม้ว่าวิถีชีวิตของผู้หญิงจะอยู่ในฐานะ แม่ ลูก และภรรยา ก็ตาม แต่เนื่องด้วยฐานะของชนชั้นสูงมักจะมีข้อกำหนดที่ควรปฏิบัติโดยเฉพาะเป็นพิเศษ

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความเป็นผู้หญิงของกลุ่มสตรีสูงศักดิ์ที่ปรากฏผ่านการใช้อ้อยคำแสดงเกียรติคุณในหนังสืออนุสรณ์งานศพ โดยการศึกษาข้อมูลจากพระราชประวัติของผู้วายชนม์เพื่อแสดงให้เห็นวิถีชีวิตของเจ้านายฝ่ายในที่กล่าวถึงในพระราชประวัติเป็นอย่างไร และสะท้อนความเป็นผู้หญิงในรูปแบบใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้อ้อยคำแสดงเกียรติคุณที่สื่อถึงความเป็นผู้หญิงในหนังสืออนุสรณ์งานศพ
2. เพื่อศึกษาบทบาทความเป็นผู้หญิงที่สะท้อนผ่านกลวิธีทางภาษาที่ปรากฏในหนังสืออนุสรณ์งานศพ

ทบทวนแนวคิด

ในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจประเด็น “ความเป็นผู้หญิง” ตามที่ Phakdeephassook (2010) ได้กล่าวถึง “ความเป็นผู้หญิง” ในมุมมอง ซีโมน เดอ โบวัวร์ (de Beauvoir, 1952) ว่า “ไม่มีอะไรที่จะเป็นผู้หญิงตามธรรมชาติ มีแต่การนิยามว่าจะให้ผู้หญิงเป็นอะไรเท่านั้น และความเป็นผู้หญิงล้วนเป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมา” ในการศึกษาภาพสะท้อนความเป็นผู้หญิงผ่านตัวบทในพระราชประวัติสตรีสูงศักดิ์ที่ปรากฏในหนังสืออนุสรณ์งานศพนั้น เป็นการถ่ายทอดความคิดของผู้เขียนพระราชประวัติผ่านตัวบทที่สื่อให้เห็นภาพความเป็นสตรีผู้สูงศักดิ์ และผู้วิจัยจึงได้ศึกษาถ้อยคำแสดงเกียรติคุณซึ่งเป็นสำนวนภาษาที่ใช้เพื่อกล่าวยกย่องคุณงามความดี เป็นการชื่นชมผู้วายชนม์ในฐานะของสตรีชนชั้นสูงที่มีบทบาทสำคัญต่อการประกอบสร้างคุณลักษณะของผู้หญิงที่พึงประสงค์

อีก Sriratanasomboon (2010) ได้อธิบายแนวคิดเรื่องภาพแทน (theory of representation) เป็นแนวคิดที่มีความเกี่ยวข้องกับการประกอบสร้างความหมาย (constructionist approach) ของ ฮอลล์ (Hall, 1977) นี้ว่า “การนำเสนอภาพประกอบขึ้นด้วยขั้นตอนหลายขั้นตอน เริ่มต้นจากการสร้างความคิดที่ยึดโยงกับสิ่งที่ต้องการจะนำเสนอขึ้นมา การผสมผสานหน่วยความคิดนั้นเข้าไป เป็นส่วนหนึ่งของผังความคิด (conceptual maps) ที่มีอยู่เดิม และการนำความคิดจากผังความคิดไปเชื่อมต่อบรรยากาศ และแปลงความคิดนั้นออกมาเป็นรหัสภาษาที่สื่อสารได้ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเห็นว่าตัวบทที่ปรากฏในถ้อยคำแสดงเกียรติคุณนี้เป็น ระบบการนำเสนอภาพแทน (system of representation) ซึ่ง Sriratanasomboon (2010) ได้อธิบายเพิ่มเติมอีกว่า “เป็นการประกอบกระบวนการจัดระบบ การจัดการ การจัดกลุ่ม และการแบ่งประเภทของวัตถุ สัญลักษณ์และความหมายที่ยึดโยงอยู่กับวัตถุและสัญลักษณ์ซึ่งก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนขององค์ประกอบ ระบบการนำเสนอภาพแทนจะทำงานโดยการใช้รหัส (code) ในการกำหนดความหมาย ระหว่างระบบภาษากับระบบแนวคิด ซึ่งระบบภาษาเป็นระบบสัญลักษณ์อย่างหนึ่ง”

กรอบแนวคิดของการวิจัย

บทความวิจัยนี้ได้นำแนวคิดความเป็นผู้หญิงของ ซีโมน เดอ โบวัวร์ (de Beauvoir, 1952) และแนวคิดระบบการนำเสนอภาพแทน (system of representation) ของ ฮอลล์ (Hall, 1977) มาเป็นกรอบการศึกษา กลวิธีทางภาษาที่ปรากฏผ่านการใช้อถ้อยคำแสดงเกียรติคุณว่าสามารถสื่อสะท้อนภาพความเป็นผู้หญิง และสื่อถึงบทบาทความเป็นผู้หญิงในหนังสืออนุสรณ์งานศพได้ ทั้งนี้แนวคิดเรื่องภาพแทนมองว่ากลวิธีทางภาษาเป็นวิธีการสื่อสารที่ถูกเลือกอย่างเป็นระบบ เพื่อประกอบสร้างความหมายของความเป็นผู้หญิง อีกทั้งยังสามารถถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ แนวทางปฏิบัติ ไปจนถึงบทบาทสำคัญของสตรีในกลุ่มชนชั้นสูงอีกด้วย

ขอบเขตการวิจัย

1. หนังสืออนุสรณ์งานศพของสตรีสูงศักดิ์เฉพาะเล่มที่มีพระราชประวัติเท่านั้น
2. หนังสืออนุสรณ์งานศพที่จัดพิมพ์ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2463 – 2499 จำนวน 6 เล่ม
3. หนังสืออนุสรณ์งานศพเก็บรวบรวมข้อมูลจากห้องหนังสือหายาก สำนักงานหอสมุดแห่งชาติ

ระเบียบวิธีวิจัย

1. เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มข้อมูลหนังสืออนุสรณ์งานศพของสตรีสูงศักดิ์ที่มีพระราชประวัติตั้งแต่ปี พ.ศ. 2463 - 2499 พบว่า หนังสืออนุสรณ์งานศพที่มีพระราชประวัติมีจำนวน 6 เล่ม ดังนี้

1) พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ สมเด็จพระรามาธิบดี ศรีสินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กล่าวถึง สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี ในปี พ.ศ. 2463 (รัชสมัยที่ 6)

2) ประวัตีย่อมหม่อมเจ้าจันทฉวี ทวีวงศ์ กล่าวถึง หม่อมเจ้าจันทฉวี ทวีวงศ์ ในปี พ.ศ. 2478 (รัชสมัยที่ 8)

3) พระราชวิจารณ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่อง จดหมายความทรงจำของกรมหลวงนครินทร์เทวี กล่าวถึง หม่อมเจ้าหญิงอัษฎรสมาน กิติยากร ในปี พ.ศ. 2482 (รัชสมัยที่ 8)

4) บทละครเรื่อง เรื่อง มหาสยมพร กล่าวถึง หม่อมเจ้าหญิงจันทริกา เทวกุลในปี พ.ศ. 2489 (รัชสมัยที่ 9)

5) มิตรภาพวิเศษฐานกถา กล่าวถึง หม่อมเจ้าสุชาตามณี เทวกุล ในปี พ.ศ. 2498 (รัชสมัยที่ 9)

6) จดหมายเหตุรายวัน ของ สมเด็จพระบรมราชปิตุลาธิบดี เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ กล่าวถึง สมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ในปี พ.ศ. 2499 (รัชสมัยที่ 9)

2. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่สะท้อนความเป็นผู้หญิง โดยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

2.1) ศึกษากลวิธีทางภาษาที่ปรากฏผ่านการใช้อ้อยคำแสดงเกียรติคุณ เพื่อวิเคราะห์ว่ามีกลวิธีทางภาษาใดที่ใช้เพื่อสื่อถึงความเป็นผู้หญิง

2.2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษาที่ปรากฏผ่านการใช้อ้อยคำแสดงเกียรติคุณกับบทบาทความเป็นผู้หญิง เพื่อวิเคราะห์ว่า บทบาทความเป็นผู้หญิงที่สะท้อนจากการใช้อ้อยคำแสดงเกียรติคุณมีความสัมพันธ์อย่างไร และประกอบด้วยกลวิธีทางภาษารูปแบบใด

3. นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ
4. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ถ้อยคำแสดงเกียรติคุณ หมายถึง ข้อความที่มีลักษณะกล่าวยกย่อง ให้เกียรติผู้ตาย ประกอบด้วย ถ้อยคำที่กล่าวถึงคุณงามความดี ความสามารถ เกียรติยศ เป็นต้น
2. สตรีสูงศักดิ์ หมายถึง ผู้หญิงที่มีสถานะทางสังคมในระดับสูง อาทิ เจ้านายฝ่ายใน หม่อมเจ้า เป็นต้น

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทำให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับการสื่อบทบาทความเป็นผู้หญิงที่ปรากฏในหนังสืออนุสรณ์งานศพ
2. เป็นแนวทางในการศึกษาการใช้ถ้อยคำแสดงเกียรติคุณในข้อมูลประเภทอื่น ๆ **ผลการวิจัย**

กลวิธีทางภาษาที่แสดงถึงความเป็นผู้หญิงของสตรีสูงศักดิ์

การศึกษาความเป็นผู้หญิงของสตรีสูงศักดิ์ที่ปรากฏผ่านการใช้ถ้อยคำแสดงเกียรติคุณในหนังสืออนุสรณ์งานศพพบว่า มีกลวิธีทางภาษาที่นำเสนอภาพสะท้อนความเป็นผู้หญิง 3 กลวิธี ได้แก่ การใช้ถ้อยคำแสดงฐานะ การใช้ถ้อยคำแสดงพื้นที่ และการใช้ถ้อยคำแสดงคุณลักษณะ

การใช้ถ้อยคำแสดงฐานะ

ในงานวิจัยนี้พบว่าการใช้ถ้อยคำแสดงฐานะประกอบด้วย การใช้คำกริยาที่บ่งชี้ฐานะ ได้แก่ คำว่า “มี ให้ถวาย บำรุง และได้รับ” ซึ่งคำกริยาที่กล่าวมาล้วนแต่เป็นคำกริยาที่มีอยู่ในชีวิตปกติของคนทั่วไป แต่ลักษณะที่บ่งชี้ถึงความพิเศษในฐานะสตรีสูงศักดิ์ คือการประกอบคำกริยากับส่วนขยายที่แสดงให้เห็นความสามารถ ชนชั้น การศึกษา เป็นต้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 การใช้คำกริยาคำว่า “มี”

ตัวอย่าง

“สมเด็จพระบรมราชินีนาถ จึงมีโอกาที่จะทรงศึกษาเล่าเรียนได้น้อยนัก แต่หากว่า**ทรงมีพระวิริยะพระปัญญา**มากตั้งแต่**ประสูติมา**เต็มแล้ว” (Chulalongkorn (Rama V), 1920)

จากข้อความ “**ทรงมีพระวิริยะพระปัญญา**มากตั้งแต่**ประสูติมา**เต็มแล้ว” มีการใช้คำกริยา “ทรงมี + พระวิริยะพระปัญญา” หมายถึง เป็นคนขยันและฉลาด จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบสำคัญคือ ส่วนขยายที่บ่งชี้ความสามารถให้มีความพิเศษมากยิ่งขึ้น คือ “**ตั้งแต่ประสูติมาเต็มแล้ว**” เป็นการขยายถึงพระวิริยะพระปัญญาที่มีมาตั้งแต่ยังอยู่ในวัยทารก ซึ่งผู้เขียนพระราชประวัติได้กล่าวถึงสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี ว่าเป็นผู้ที่มีโอกาสได้เรียนหนังสือน้อย แต่ความพิเศษ คือถึงแม้จะเรียนหนังสือน้อยแต่ก็เป็นผู้มีความรู้ความสามารถจึงเป็นลักษณะที่พิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ข้อความขยายดังกล่าวจะแสดงให้เห็นว่าทรงเป็นผู้ที่มีบุญญาธิการ ลักษณะเช่นนี้เป็นการสร้างสถานะของสตรีชนชั้นสูงที่มีความสามารถไม่เหมือนคนทั่วไป นอกจากนี้ในการวิเคราะห์ข้อมูลยังพบอีกว่าคำกริยากลุ่มนี้มักจะตามด้วยศัพทบรรดาศักดิ์

ทรัพย์สินเงินทอง สะท้อนให้เห็นฐานะของกลุ่มผู้รวยชนที่มีฐานะสูงศักดิ์ ร่ำรวย มีเกียรติยศซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของชนชั้นสูง

กลุ่มที่ 2 การใช้คำกริยาคำว่า “ให้” (พระราชทาน)

ตัวอย่าง

“ในส่วนสาธารณประโยชน์อันเกี่ยวกับการบรรเทาทุกข์บำรุงสุขของประชาราษฎร ก็ได้ทรงบำเพ็ญเนือง ๆ มากอยู่หลาย เช่น ได้พระราชทานเงินขุดสระน้ำเพื่อให้ราษฎรไว้ใช้ที่ตำบลหัวหิน” (Devakul, 1956)

จากข้อความ “พระราชทานเงินขุดสระน้ำเพื่อให้ราษฎรไว้ใช้ที่ตำบลหัวหิน” มีการใช้คำกริยา “พระราชทาน + เงิน” แสดงให้เห็นถึงการแสดงความช่วยเหลือ ซึ่งความช่วยเหลือนี้มีผลต่อชีวิตของประชาชนทั้งตำบล การพระราชทานเงินเพื่อใช้ขุดสระจึงสื่อถึงความสามารถ กำลังทรัพย์ที่มีมากพอที่จะดูแลความเป็นอยู่ของประชาชนได้ นอกจากนี้ในผลการวิจัยพบว่า การใช้คำกริยาในกลุ่ม “ให้” มักจะมีคำว่า “ทรงพระคุณ” “ทรงพระราชทาน” “ทรงบริจาค” สื่อสะท้อนว่าผู้ที่ทำหน้าที่ให้นั้นมีกำลังทรัพย์ มีอำนาจมากกว่าและเป็นผู้มีพระคุณ

กลุ่มที่ 3 การใช้คำกริยาคำว่า “ถวาย”

ตัวอย่าง

“ท่านแม่ได้เข้าถวายตัวเป็นข้าหลวงสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีพระพันปีหลวงเพื่อสนองพระเดชพระคุณ” (Chulalongkorn (Rama V), 1920)

จากข้อความ “ถวายตัวเป็นข้าหลวงสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีพระพันปีหลวงเพื่อสนองพระเดชพระคุณ” แสดงให้เห็นฐานะของผู้ที่มีโอกาสได้ถวายตัว ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นราชินิกุล หรือลูกหลานขุนนาง ทั้งนี้ยังสื่อถึงลักษณะความพิเศษที่ได้มีโอกาสใกล้ชิดกับเจ้านายฝ่ายในที่มีสถานะสูงศักดิ์ การถวายตัวเพื่อสนองพระเดชพระคุณสื่อถึงการได้เข้าไปอยู่ในวัง ได้ร่ำเรียนวิชาชาววังที่มีวิถีปฏิบัติแตกต่างจากสตรีโดยทั่วไป

กลุ่มที่ 4 การใช้คำกริยาคำว่า “บำรุง”

ตัวอย่าง

“และได้ทรงพระราชศรัทธา**นับถือมั่นคง**ในพระพุทธศาสนาแล้ว บำรุงพระพุทธศาสนา”

“ในด้านพระศาสนา สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าทรงมีพระราชหฤทัยเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่าง**มั่นคง** ได้ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเป็นประจำมา ด้วยทรง**บริจาคพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์**บำรุงพระอารามต่าง ๆ มากหลาย” (Chulalongkorn (Rama V), 1920)

ในกลุ่มคำกริยาคำว่า “บำรุง” แก่พระพุทธศาสนา จะมีคำว่า “นับถือบำรุง เลื่อมใส” แสดงให้เห็นว่าสตรีชนชั้นสูงมีฐานะเป็นพุทธศาสนิกชนที่ศรัทธาในพุทธศาสนา แต่ลักษณะที่น่าสนใจคือ วิถีปฏิบัติของการบริจาคทรัพย์ส่วนพระองค์ ดังข้อความที่กล่าวว่า “ทรง**บริจาคพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์**บำรุงพระอาราม

ต่าง ๆ มากหลาย” สื่อความถึงพระราชทรัพย์ที่บริจาคแก่พระพุทธศาสนานั้นมีจำนวนมาก และสิ่งที่บำรุงพระพุทธศาสนา เช่น การปฏิสังขรณ์วัดวาอาราม ยังแสดงถึงฐานะของผู้ที่สูงศักดิ์

กลุ่มที่ 5 การใช้คำกริยาคำว่า “ได้รับ”

ในกลุ่มนี้มีทั้งได้รับจากผู้สูงศักดิ์กว่า และได้รับจากผู้ต่ำศักดิ์กว่า

ตัวอย่าง

“เครื่องราชอิสริยาภรณ์ฝ่ายใน ซึ่งสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าได้รับพระราชทานนั้นล้วนแต่เป็นชั้นสูงสุดทั้งสิ้น” (Devakul, 1956)

จากตัวอย่างเป็นการใช้คำกริยาคำว่า “ได้รับ” จากผู้ที่สูงศักดิ์กว่า จะเห็นได้ว่ากลุ่มคำกริยากลุ่มนี้กล่าวถึงสิ่งที่ได้รับ เช่น “เครื่องราชอิสริยาภรณ์” แต่สิ่งที่สร้างความพิเศษสื่อถึงการได้รับในสิ่งที่เหนือว่าผู้อื่นคือ “ล้วนแต่เป็นชั้นสูงสุดทั้งสิ้น” เป็นข้อความขยายให้เห็นการเลื่อนฐานะให้สูงขึ้นเป็นการตอกย้ำความพิเศษจากเดิมให้มีเพิ่มมากขึ้น

ตัวอย่าง

“...ทรงพระราชดำริที่ว่า สมเด็จพระมาตุจฉาเจ้าสว่างวัฒนา พระบรมราชเทวี ได้ทรงเปนประธานราชการฝ่ายในตั้งแต่สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชชนนีพันปีหลวงเสด็จสวรรคตมาจนบัดนี้ เบนที่**เคารพนับถือของพระบรมวงศานุวงศ์และคนทั้งหลายทุกชั้นบันดาศักดิ์** ทั้งทรงพระคุณแก่บ้านเมืองปรากฏเปนอเนกปริยาย ดังเช่นทรงอำนวยการสภากาชาดสยามเปนต้น” (Chulalongkorn (Rama V), 1920)

จากตัวอย่างเป็นการใช้คำกริยาคำว่า “ได้รับ” จากผู้ต่ำศักดิ์กว่า มักปรากฏคำว่า “เคารพนับถือ” จากข้อความ “**เคารพนับถือของพระบรมวงศานุวงศ์และคนทั้งหลายทุกชั้นบันดาศักดิ์**” แสดงให้เห็นว่าผู้ถวายชนม์จึงได้รับความยกย่องจากพระบรมวงศานุวงศ์รวมถึงคนทุกชนชั้น สื่อถึงฐานะของผู้ถวายชนม์ที่อยู่ในระดับที่สูงกว่าคนทั่วไป

การใช้ถ้อยคำแสดงถึงพื้นที่

จากการศึกษาข้อมูลพระราชประวัติของสตรีสูงศักดิ์ในหนังสืออนุสรณ์งานศพ ได้กล่าวถึงช่วงชีวิตของผู้ถวายชนม์ตั้งแต่ช่วงวัยประสูติ ช่วงวัยเรียน ช่วงวัยทำงาน ช่วงวัยมีครอบครัว จนถึงช่วงวัยที่ทำเพื่อสังคม ผู้วิจัยเห็นว่าในแต่ละช่วงวัยนั้นสื่อให้เห็นลักษณะของวิถีชีวิตที่บ่งบอกพื้นที่ในการดำเนินชีวิต สามารถแบ่งได้เป็น 3 พื้นที่ คือ พื้นที่ในวังหรือบ้าน พื้นที่การมีครอบครัว และพื้นที่สาธารณะ

สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงสร้างความเป็นผู้หญิงในชนชั้นผู้ดีให้ผูกพันกับครอบครัว เพื่อให้ลูกและสามีเป็นข้าราชการที่ทำงานเพื่อแผ่นดิน เมื่อหมดภาระจากลูกและสามีแล้วก็หันมาพึ่งเทศน์ทำบุญให้ทาน ซึ่งเป็นการสร้างอัตลักษณ์ว่า ตนคือคนที่ควรมีบทบาทอยู่เฉพาะในพื้นที่ครัวเรือน (Domestic space) การออกไปมีบทบาทในพื้นที่สาธารณะ (Public space) พึงกระทำเมื่อบทบาทนั้นหนุนช่วยให้งานราชการของสามีประสบความสำเร็จ (Sattayanurak, 2003) จากการวิเคราะห์พระราชประวัติของสตรีสูงศักดิ์ในปรากฏผ่านถ้อยคำแสดงเกียรติคุณแสดงให้เห็นพื้นที่ความเป็นอยู่ทั้ง 3 พื้นที่ ดังนี้

2.1 พื้นที่ในวัง/บ้าน

พื้นที่ในวัง/บ้านเป็นพื้นที่แรกเริ่มของการดำเนินชีวิต สตรีชนชั้นสูงจะมีชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ในวัง วังจึงเป็นที่อยู่อาศัยและที่เรียนหนังสือ บางพระองค์อาจใช้เป็นที่ทำงานด้วย พื้นที่วัง/บ้าน นั้นสะท้อนให้เห็นฐานะของสตรีกลุ่มนี้ และการอยู่ในพื้นที่ที่มีขอบเขตอย่างชัดเจนก็เป็นธรรมเนียมปฏิบัติอย่างหนึ่ง

ตัวอย่าง

“สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าจึงได้ทรงเล่าเรียนหนังสือไทยจากกุลนารีในพระบรมมหาราชวังผู้หนึ่ง จนทรงอ่านเขียนหนังสือได้” (Devakul, 1956)

“สมเด็จพระปิยมมาวดีฯ ก็มีพระทัยเอ็นดูรักใคร่ควบคุมอยู่ตลอดเวลา พอแก่เดือนสักหน่อยก็เข้าอุ้มชูดูแลชุบเลี้ยงเอง ครั้นหม่อมเจ้าหญิงอัปสรสมานมีพระชนมายุได้ 8 เดือน...สมเด็จพระปิยมมาวดีฯ ก็พาหม่อมเจ้าหญิงอัปสรสมานเข้าไปประทับอยู่ในวังด้วย” (Devakul, 1939)

2.2 พื้นที่การมีครอบครัว

พื้นที่การมีครอบครัวเป็นช่วงชีวิตในวัยผู้ใหญ่ที่สามารถออกเรือนใช้ชีวิตกับสามี และหน้าที่เพิ่มขึ้นคือการเป็นภรรยา การเป็นแม่ รวมถึงการเป็นเจ้านายที่ต้องปกครองบ่าวไพร่ในเรือน พื้นที่การมีครอบครัวเป็นพื้นที่ที่มีการโยกย้ายทั้งแหล่งที่อยู่ และสถานะของผู้ชายชั้นมั่ง ทำให้มีหน้าที่เพิ่มขึ้น การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่จากเดิม คือพื้นที่ในวังหรือบ้าน เป็นการเปลี่ยนแปลงของช่วงชีวิตที่เติบโตมาก็ต้องแต่งงานมีครอบครัว และในครอบครัวก็ต้องทำหน้าที่ดูแลสมาชิกในครอบครัว

ตัวอย่าง

“ท่านแม่อยู่กับท่านพ่อตั้งแต่พระชนม์ได้ 15 ปี นับว่ายังทรงพระเยาว์อยู่มากแต่ถึงกระนั้นท่านก็ได้ปฏิบัติหน้าที่สนองบาทท่านพ่อด้วยความซื่อสัตย์จงรักภักดี จนเป็นที่ไว้วางพระทัยเป็นอย่างดี ท่านพ่อจะถูกราชการโยกย้ายไปแห่งใด ท่านแม่ก็จะติดตามไปทุกแห่งหน มิได้คำนึงถึงความยากลำบากที่จะได้รับ” (Devakul, 1955)

2.3 พื้นที่สาธารณะ

พื้นที่สาธารณะเป็นพื้นที่ที่อยู่ในช่วงวัยของการทำเพื่อสังคม พื้นที่สาธารณะนี้ส่วนใหญ่เป็นการบริจาคช่วยเหลือผู้อื่น การทำบุญ รวมถึงการเป็นผู้นำทางสังคมในด้านต่าง ๆ พื้นที่สาธารณะจึงเหมือนเป็นพื้นที่แสดงตัวตนในบทบาทของผู้ที่ทำความประโยชน์แก่แผ่นดิน

ตัวอย่าง

“ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เพื่อสมทบทุนสร้างเครื่องบินขีตยานารี 1 และ 2 อันเป็นเครื่องบินพยาบาล เรื่องนี้ เจ้ากรมอากาศยานในสมัยนั้น ได้มีหนังสือกราบบังคมทูลสำแดงความสำนึกในพระเมตตาคุณ ทูลทูลเห็นได้ว่าทรงนำพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายในให้มีพระหฤทัยเลื่อมใสในการบินอีกด้วย” (Devakul, 1956)

“พระราชหฤทัยประกอบด้วยเมตตากรุณาแก่ผู้มีพยาธิทุกข์ยากเปอนอันมาก จึง**บริจาคพระราชทรัพย์ และทรงพระราชบูรณะจัดการตั้งสถานโคมแดงครั้งแรก...ได้ทรงพระกรุณาพระราชทานเงินให้แก่หญิงอนาถาผู้มีครรภ์ที่ได้มาคลอดบุตรในโรงพยาบาลศิริราชทุกคน...**” (Chulalongkorn (Rama V), 1920)

จากตัวอย่างเป็นการใช้คำกริยาจากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า การใช้ถ้อยคำแสดงพื้นที่ของสตรีสูงศักดิ์สะท้อนให้เห็นการดำเนินชีวิตที่มีเส้นทางที่ชัดเจน การเปลี่ยนแปลงวงพื้นที่นั้นมาจากบริบททางสังคม รวมถึงหน้าที่ที่พึงกระทำเมื่อถึงวัยที่สมควร ถ้อยคำที่บ่งบอกถึงพื้นที่จึงเป็นถ้อยคำที่แสดงให้เห็นถึงเส้นทาง การดำเนินชีวิตของสตรีกลุ่มนี้ที่มีวงพื้นที่อย่างชัดเจนทั้ง 3 พื้นที่ที่กล่าวมา

1. การใช้ถ้อยคำแสดงคุณลักษณะ

การใช้ถ้อยคำเพื่อแสดงความเป็นผู้หญิงของสตรีสูงศักดิ์ที่ปรากฏในหนังสืออนุสรณ์งานศพนั้นสามารถจำแนกตามคุณลักษณะที่สื่อความเป็นผู้หญิงได้ 10 ลักษณะ ได้แก่ การมียศและมีทรัพย์ การได้รับการศึกษาที่ดี การเป็นผู้ที่ทำงานเพื่อแผ่นดิน การเป็นภรรยาที่ดี การเป็นลูกที่กตัญญู การเป็นแม่ที่ดี การเป็นพุทธศาสนิกชน การเป็นที่พึ่ง การเป็นผู้ให้และผู้ช่วยเหลือ และการเป็นที่ชื่นชม

ลักษณะที่ 1 การมียศและมีทรัพย์

ตัวอย่าง

“ขอธิดาของเรา ซึ่งเป็นบุตรอันดี ของเปี่ยม คนนี้ จงปรากฏโดยนามว่า โสภาสุทธสิริมติ (เสาวภาผ่องศรี) เกิด ขอเธอจงมีสุขแลไม่มีโรค **มีอิศริยศประเสริฐสุด** ปราศจากโทษ อันใครๆ อย่าคุมเหงได้ทุกเมื่อ จงเป็นคน**มั่งคั่ง มีทรัพย์ใหญ่ มีโภคสมบัติ**มากอันคนเปอนอันมากนิยมนับถือ ขอเธอจงรักษาเกียรติยศของบิดามารดาไว้จงทุกเมื่อ จงทำนุบำรุงพี่น้องชายหญิงอันดี ขออานุภาพพระรัตนไตรยมีพระพุทธรเจ้าเป็นต้นจงรักษาเธอ ทุกเมื่อเทอญ”

พระคาถา พระราชทานพระพร ฤๅอีกนัยหนึ่งจะเรียกว่าพระบรมราชประสงค์นี้ ก็เป็นที่น่าอัศจรรย์นัก ด้วยการได้เปอนไป สมจริงทุกสิ่งจะเรียกว่าตรงตามพระคาถานี้ทุกประการแล้ว ก็ได้ว่าไม่ผิดเพี้ยน (Chulalongkorn (Rama V), 1920)

จากตัวอย่างเป็นการใช้คำกริยาจากตัวอย่างนี้เป็นพระคาถาของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานแก่พระราชธิดาของพระองค์ คือ สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี ซึ่งเนื้อความได้กล่าวถึงคำศัพท์ เช่น คำว่า “อิศริยศ” “มั่งคั่ง” “ทรัพย์ใหญ่” “โภคสมบัติ” กลุ่มคำเหล่านี้จึงเป็นลักษณะที่บ่งชี้ว่าความเป็นผู้หญิงของสตรีสูงศักดิ์นั้นต้องประกอบด้วยการมียศที่ประเสริฐ และการมีทรัพย์สินเงินทองมากมาย

ลักษณะที่ 2 การได้รับการศึกษาที่ดี

ตัวอย่าง

“สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าจึงได้ทรง**เล่าเรียนหนังสือไทยจากกุลนารีในพระบรมมหาราชวัง**ผู้หนึ่ง จนทรงอ่านเขียนหนังสือได้ มีคำเล่าสรรเสริญต่อกันมาว่า “ทรงมีความจำแม่นยำดีแต่เมื่อครั้งยังทรงพระ

เยาว์อยู่” ครั้งต่อมา ได้ทรงรับใช้สอยใกล้ชิดติดตามในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงสำเนียงพระกระแสนับสิ่งเนื่อง ๆ มา และได้ทรงเห็นงานการทั้งปวงในพระราชสำนัก จึงเป็นเหตุให้ทรงมีความรอบรู้ทั่ว ๆ ไป **และทรงสันตติในขนบธรรมเนียมมราชประเพณี**” (Devakul, 1956)

ข้อความที่กล่าวถึงนี้แสดงให้เห็นว่าการเป็นสตรีสูงศักดิ์ต้องได้รับการศึกษาที่ดี และคำที่บ่งชี้ว่าเป็นการศึกษาที่ดี คือคำว่า **“กุลนารี”** หมายถึง ผู้หญิงที่มีชาติตระกูลที่ดี และสถานที่ที่ได้รับการศึกษาคือพระบรมมหาราชวัง ซึ่งเป็นสถานที่สำหรับเจ้านายเรียนหนังสือ ฉะนั้นการได้รับการศึกษาจากกุลนารีและการได้เรียนที่พระบรมมหาราชวังนั้นจึงเป็นการบ่งบอกว่าได้รับการศึกษาที่ดี นอกจากนี้สตรีชั้นสูงจะต้องได้รับการอบรมรำเรียนวิชาที่สำคัญคือความเชี่ยวชาญในขนบธรรมเนียมประเพณีในวัง ดังข้อความที่กล่าวว่า **“และทรงสันตติในขนบธรรมเนียมมราชประเพณี”**

ลักษณะที่ 3 การเป็นผู้ที่ทำงานเพื่อแผ่นดิน

ตัวอย่าง

“ความขื่อนี้มีพยานที่จะให้เห็นปรากฏชัดได้ในลายพระราชหัตถ์ที่ทรงไว้เป็นอันมาก กับทั้งในราชการบ้านเมืองอันสำคัญที่สุด ซึ่งได้ทรงสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์...ทรงพระปัญญาสามารถที่จะวินิจฉัยราชการทั่วไป แม้ที่สุดข้อสำคัญ ๆ ซึ่งเกิดมีความเห็นแตกต่างกันในระหว่างเจ้ากระทรวงทบวงการนั้น ๆ ก็ยังทรงพระราชวินิจฉัยได้แต่โดยลำพังพระองค์” (Chulalongkorn (Rama V), 1920)

“สมเด็จพระราชบิดาในรัชกาลปัจจุบัน ผู้สนพระทัยในกิจการของโรงพยาบาลศิริราชอยู่ในขณะนั้นอาศัยเหตุที่ทรงคุ้นเคยและทรงตระหนักในความสามารถและความเข้มแข็งเด็ดขาดในการทำงานของหม่อมเจ้าหญิงจันทร์ภาอยู่แต่ก่อนเป็นอย่างดี จึงได้ทรงขอให้หม่อมเจ้าหญิงจันทร์ภาไปเป็นผู้ปกครองนักเรียนและนางพยาบาลที่โรงพยาบาลศิริราชด้วยอีกตำแหน่งหนึ่ง หม่อมเจ้าหญิงจันทร์ภาได้รับสนองพระเดชพระคุณตามพระประสงค์...**ปฏิบัติหน้าที่ใหม่ด้วยพระวิริยะอุตสาหะและด้วยความรอบคอบเป็นอย่างดี**” (The Lyric Drama of Mahasayomphon, 2489)

จากข้อความที่กล่าวถึงนี้เป็นการบอกเล่าถึงหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงาน ซึ่งมีข้อความบ่งชี้ถึงการทำงาน เช่น **“ลายพระราชหัตถ์ที่ทรงไว้เป็นอันมาก”** แสดงให้เห็นถึงการอุทิศตนในการทำงานที่มีปริมาณมากมาย รวมถึงข้อความที่กล่าวว่า **“ทรงสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์”** ซึ่งข้อความนี้แสดงให้เห็นถึงการรับภาระหน้าที่ที่ยิ่งใหญ่ การสำเร็จราชการแผ่นดินแทนพระมหากษัตริย์เป็นการทำงานที่มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังมีข้อความที่กล่าวถึงการอุทิศตนทำงานเพื่อรับผิดชอบหน้าที่อย่างสุดความสามารถ ดังข้อความ **“ปฏิบัติหน้าที่ใหม่ด้วยพระวิริยะอุตสาหะและด้วยความรอบคอบเป็นอย่างดี”** เห็นได้ว่าการเป็นผู้ที่ทำงานเพื่อแผ่นดินนอกจากจะมีความรู้ความสามารถแล้วนั้น จะต้องอุทิศทั้งกายและใจในการรับผิดชอบงานนั้นให้ดีที่สุด

ลักษณะที่ 4 การเป็นภรรยาที่ดี

ตัวอย่าง

“สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้ทรงมีพระราชหฤทัยตั้งมั่นอยู่ในราชธรรมจริยา ทรงพระราชอุทิศสาธุปฏิบัติราชกิจน้อยใหญ่ฉลองพระเดชพระคุณ พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยความจงรักภักดี ซื่อสัตย์กตัญญูกตเวทิตา จนเป็นที่ชอบพระราชอัธยาศัยไว้วางพระราชหฤทัยและทรงพระเมตตากรุณาอย่างยิ่งที่สุด หาที่จะเปรียบเทียบมิได้...” (Chulalongkorn (Rama V), 1920)

“นอกจากคุณสมบัติที่ตั้งได้กล่าวมาแล้ว เธอยังเป็นแม่บ้านที่สามารถอย่างหาตัวจับได้ยาก เป็น **ภรรยาที่ประเสริฐ**” (The Brief Biography of Mom Chao Chanthanchawee Thaweewong, 1935)

ข้อความที่กล่าวถึงนี้เป็นลักษณะของการเป็นภรรยาที่ดี ถ้อยคำที่บ่งชี้คุณสมบัติการเป็นภรรยาที่ดี คือ คำศัพท์ว่า “ความจงรักภักดี” “ซื่อสัตย์” “กตัญญูกตเวทิตา” ต่อสามี รวมถึงหน้าที่ของการเป็น “แม่บ้าน” ที่มีข้อความขยายว่า “สามารถอย่างหาตัวจับได้ยาก” บ่งบอกว่าหน้าที่ของการเป็นแม่บ้านนั้นเป็นหน้าที่ที่ต้องอาศัยความสามารถเฉพาะของผู้หญิงที่เป็นภรรยา นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึง “ภรรยาที่ประเสริฐ” ซึ่งหมายถึงการเป็นภรรยาที่ดี ตามหลังหน้าที่ของการเป็นแม่บ้านจึงสามารถอธิบายได้ว่า การเป็นแม่บ้านที่มีความสามารถนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการเป็นภรรยาที่ดี

ลักษณะที่ 5 การเป็นลูกที่กตัญญู

ตัวอย่าง

“พระราชจริยวัตรอันเนื่องด้วยพระบรมราชวงศ์นั้นมีเป็นอเนกปริยาย ได้ทรงตั้งอยู่ในพระกตัญญูกตเวทิตธรรม ทรงเคารพบูชาพระบรมชนกนาถเป็นอย่างยิ่ง ได้ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทานสนองพระมหากรุณาธิคุณเสมอมามิได้ขาด...ฝ่ายมารดา เมื่อดำรงชีพอยู่ภายนอกพระบรมมหาราชวัง สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าได้เสด็จเยี่ยมเยือน และทรงอุปฐากเป็นคราวๆ” (Devakul, 1956)

ข้อความที่กล่าวมานี้แสดงให้เห็นถึงหน้าที่ของลูก ซึ่งมีคำที่ปรากฏอย่างชัดเจน คือ “พระกตัญญูกตเวทิตา” ที่มีต่อพระบรมชนกนาถและพระมารดา ความกตัญญูมีลักษณะที่บ่งชี้ด้วยถ้อยคำที่กล่าวว่า “ทรงเคารพบูชาพระบรมชนกนาถ” “ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน” “เสด็จเยี่ยมเยือน” และ “ทรงอุปฐาก” ถ้อยคำเหล่านี้เป็นการอธิบายพระจริยวัตรของสมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า

ลักษณะที่ 6 การเป็นแม่ที่ดี

ตัวอย่าง

“ท่านแม่ยังเป็นประเสริฐสุดสำหรับลูกทุกคน แม่รักลูกทุกคนเสมอกัน ไม่ว่าลูกจะต้องการสิ่งใด ถ้าสามารถจะทรงจัดการให้ได้แล้วเป็นไม่เคยขัด เมื่อลูกเจ็บไข้ได้ทุกข์ แม่จะทรงชวนชวรายก่าจัดยิ่งกว่าที่ทรงประสพเองเสียด้วยซ้ำ”

“ได้ทรงอุปถัมภ์พระราชโอรสธิดาในพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง ซึ่งกำพร้าเจ้าจอมมารดามา แต่ทรงพระเยาว์...ได้ทรงพระเมตตาและกรุณาตลอดมาเสมอเหมือนทรงเป็นบุพการีโดยตรง” (Devakul, 1956)

จากข้อความที่กล่าวมานี้เป็นข้อความที่เล่าถึงความเป็นแม่ที่ดี ความเป็นแม่นั้นมีทั้งการดูแลบุตรในสายเลือดโดยตรงและการดูแลบุตรที่ไม่ใช่สายเลือดของตน หน้าที่ของแม่ที่ดี คือการดูแลบุตรให้เติบโตเป็นอย่างดี ถ้อยคำที่บ่งชี้ ได้แก่ “รักลูกทุกคนเสมอกัน” “ทรงจัดการให้ได้แล้วเป็นไม่เคยขัด” “ลูกเจ็บไข้ได้ทุกข์ แม่จะทรงชวนขวยกำจัด” หน้าที่ของแม่จึงมีทั้งการให้ความรัก การดูแลความเป็นอยู่ รวมถึงการดูแลลูกยามลูกเจ็บป่วย นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ของแม่ที่ดีถึงแม่ไม่ได้เป็นบุตรโดยตรงแต่ก็ทรงดูแล ถ้อยคำที่กล่าวถึงคือ “ทรงอุปถัมภ์” “ทรงพระเมตตาและกรุณา” “เหมือนทรงเป็นบุพการีโดยตรง”

ลักษณะที่ 7 การเป็นพุทธศาสนิกชน

ตัวอย่าง

“และได้ทรงพระราชศรัทธา นับถือมั่นคงในพระพุทธศาสนาแล้ว บำรุงพระพุทธศาสนาโดยมีการบำเพ็ญพระราชกุศลอยู่เสมอมิได้ขาด ทรงบริจาคพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ทรงปฏิสังขรณ์พระอารามต่าง ๆ...เปนาการที่ใหญ่ยิ่งกว่าที่เรียกกันว่า ตักบาตรทุกวันนั้นหลายสิบเท่า พระราชกุศลเหล่านี้ย่อมเปนาการที่แจ้งอยู่แก่ใจปฎิภาคทุกหลายแล้ว” (Chulalongkorn (Rama V), 1920)

จากข้อความที่กล่าวมานี้เป็นลักษณะของหน้าที่การเป็นพุทธศาสนิกชน ความศรัทธาในพุทธศาสนา เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในสังคมของเจ้านายฝ่ายใน จากถ้อยคำที่กล่าวว่า “ทรงพระราชศรัทธา” “นับถือมั่นคง” “บำรุง” “บำเพ็ญพระราชกุศล” “ทรงบริจาคพระราชทรัพย์” และ “ทรงปฏิสังขรณ์” ข้อความเหล่านี้แสดงให้เห็นวิถีชีวิตของสตรีสูงศักดิ์ที่มีความผูกพันกับพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก

ลักษณะที่ 8 การเป็นที่พึ่ง

ตัวอย่าง

“อีกทั้งมีพระราชหฤทัยโอบอ้อมอารีแก่บรรดาชนทั้งปวง ทำนุบำรุงได้ความร่มเย็น เปนที่พึ่งพำนักของพระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการ ตลอดจนถึงสามัญชน...พระองค์จึงเป็นสมเด็จพระมหาปิยราชินีของคนทั้งหลายในพระราชอาณาจักรนี้” (Chulalongkorn (Rama V), 1920)

ข้อความที่กล่าวมานี้แสดงให้เห็นถึงลักษณะการเป็นที่พึ่งแก่ผู้อื่น ซึ่งถ้อยคำที่บ่งชี้ได้ชัดเจน คือ “เป็นที่พึ่ง” และได้ขยายความการเป็นที่พึ่งให้กับพระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการ และสามัญชน การเป็นที่พึ่งเป็นหน้าที่สำคัญของสตรีสูงศักดิ์ที่เป็นกลุ่มคนชนชั้นสูง นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงลักษณะผู้เป็นที่พึ่งจะต้องประกอบด้วย “พระราชหฤทัยโอบอ้อมอารี” ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญที่จะยังความร่มเย็นให้แก่ผู้ที่อยู่ใต้ร่มโพธิ์แห่งความเมตตา

ลักษณะที่ 9 การเป็นผู้ให้และผู้ช่วยเหลือ

ตัวอย่าง

“ได้พระราชทานเงินเป็นจำนวนมากแก่สภาภาษาไทย เพื่อตั้งเป็นเงินทุน 6 เจ้าฟ้าสำหรับเก็บผลประโยชน์ในการส่งนักเรียนไปศึกษาวิชาการแพทย์ ณ ต่างประเทศ”

“ได้ทรงแผ่เมตตากรุณาแก่ผู้เจ็บไข้ได้ป่วย ด้วยพระราชทานพระราชทรัพย์เป็นจำนวนมากหลายครั้งหลายคราว และด้วยการปฏิบัติพระราชกรณียกิจนานาประการทั้งนี้เหลือจะพรรณนาให้ครบถ้วนได้”

“พระราชหฤทัยอันประกอบด้วยพระเมตตากรุณานั้นยังแผ่กว้างออกไปอีก โดยทรงเกื้อกูลอุปถัมภ์พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการบริพาร และสามัญชนทั่วไป เช่น พระราชทานเงินช่วยในการทำศพ การบวชเรียน เป็นต้น” (Devakul, 1956)

จากข้อความที่กล่าวมานี้เป็นลักษณะของการเป็นผู้ให้และผู้ช่วยเหลือ ซึ่งเจ้านายฝ่ายในส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีทรัพย์มาก และมีบทบาทอย่างยิ่งในการช่วยพัฒนาประเทศชาติ ฉะนั้นหน้าที่สำคัญคือการทำดี และผู้ช่วยเหลือ จากตัวอย่างปรากฏถ้อยคำว่า “พระราชทานเงิน” “พระราชทานพระราชทรัพย์” ซึ่งการให้และผู้ช่วยเหลือนี้มีวัตถุประสงค์ทั้งสิ้น เช่น การจัดตั้งเป็นกองทุนสำหรับนักเรียนแพทย์ การช่วยเหลือผู้ป่วย การสร้างโรงเรียน เป็นต้น

ลักษณะที่ 10 การเป็นที่ชื่นชม

ตัวอย่าง

“เธอเป็นสตรีที่กอบด้วยคุณสมบัติอย่างสูง กล่าวคือ ทรงมีปฏิญาณเฉียบแหลมว่องไวจดจำเรื่องและเหตุการณ์ต่าง ๆ ในอดีตได้แม่นยำไม่หลงลืม มีความอดสาหะวิริยภาพแรงกล้า บากบั่นไม่ทอดถอยต่อความยากลำบากใด ที่มุ่งจะทำ มีพระนิสสัยอัธยาศัยสุภาพ อ่อนโยนและอารีต่อคนที่ทรงรู้จักทั่วไป ในการสมาคม ทรงปราศรัยด้วยอัธยาศัยอันแจ่มชัดและไพเราะ ซึ่งทำให้ผู้ที่ได้เคยร่วมสมาคมมากับเธอติดใจและนิยมรักใคร่” (The Brief Biography of Mom Chao Chanthanchawee Thaweewong, 1935)

“แม่ทรงกอบด้วยพรหมวิหารโดยสม่าเสมอ พระกิริยาวางจากก็นุ่มนวลอ่อนโยน ไม่เคยที่จะรับสั่งหรือประพฤติกบผู้ใดด้วยถือพระองค์ว่าเป็นเจ้า จึงเป็นที่ชื่นตาชื่นใจของผู้ได้ประสบ หรือได้รับใช้ใกล้ชิด น้อมนำจิตให้เกิดยกย่องและจงรักภักดี ทรงเมตตากรุณาลูกฉันใด ก็ทรงเผื่อแผ่ไปในบริวารชนทั้งหลายฉันนั้น เจ็บไข้ได้ยากก็ทรงช่วยเหลือ มีของอันใดที่ควรประทานก็แบ่งปันประทานให้โดยเสมอหน้ากัน” (Devakul, 1955)

“ในการทำงานทรงมีพระนิสสัยเข้มแข็งเด็ดขาด ประกอบด้วยสรรสภาพไม่แพ้ผู้ชาย ทรงมีพระอดสาหะวิริยะ และความขะมักเขม้นอย่างแรงกล้า ทรงมีพระมานะ อดทน ความบากบั่นอย่างไม่ลดละ ไม่รู้จักเหนื่อยและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใดๆ จะทำอะไรก็ทำจริง และต้องทำสำเร็จไม่มีอันจะทอดถอย ในการปกครองรู้จักเอาอกเอาใจผู้น้อยเป็นอย่างดี แต่ในขณะที่เดียวกันก็เฉียบขาดและเคร่งครัดในทางที่ควร... จึงทรงมีศานติศิษย์และผู้เคารพนับถือพระองค์ท่านมากมายล้นหลาม” (The Lyric Drama of Mahasayomphon, 1946)

ข้อความที่กล่าวถึงนี้เป็นลักษณะของการเป็นที่ชื่นชมแก่ผู้อื่น ซึ่งเห็นได้ว่าลักษณะที่เป็นที่ชื่นชมปรากฏถ้อยคำ “ทรงมีปฏิญาณเฉียบแหลมว่องไว” “มีความอดสาหะวิริยภาพแรงกล้า” “มีพระนิสสัย

อธยาศัยสุภาพ” “อ่อนโยน” “อารี” “พระกิริยาวาจาก็นุ่มนวลอ่อนโยน” “พระนิสสัยเข้มแข็งเด็ดขาด” “ทรงมีพระอุตสาหะวิริยะ” “ความขะมักเขม้นอย่างแรงกล้า” “ทรงมีพระมานะ อดทน ความบากบั่น” และ “รู้จักเอาใจผู้อื่น” ลักษณะเหล่านี้เป็นลักษณะที่สตรีผู้สูงศักดิ์พึงมี และแสดงออกให้ผู้อื่นได้รับรู้ จึงเกิดเป็นถ้อยคำชื่นชม อีกทั้งมีถ้อยคำที่บ่งชี้ลักษณะการชื่นชม ได้แก่ “ตั้งใจและนิยมนักใคร่” “ชื่นตาชื่นใจ” “ยกย่อง” เป็นต้น

จากการศึกษาทฤษฎีทางภาษาที่สื่อถึงความเป็นผู้หญิงของสตรีผู้สูงศักดิ์ในหนังสืออนุสรณ์งานศพ พบว่ามีกลวิธีทางภาษาแสดงภาพสะท้อนความเป็นผู้หญิง ทั้งกลวิธีการใช้ถ้อยคำแสดงฐานะ มักประกอบด้วยคำกริยาที่บ่งบอกฐานะของสตรีผู้สูงศักดิ์สังเกตได้ว่าลักษณะของคำกริยาที่ปรากฏนั้นเป็นกลุ่มคำกริยาที่สามารถปรากฏในชีวิตของคนทั่วไปได้ คือ การมีอยู่ การให้ การได้รับ เป็นต้น แต่ ลักษณะพิเศษที่ทำให้คำกริยาเหล่านั้นบ่งชี้ฐานะของสตรีผู้สูงศักดิ์ คือ ส่วนขยายที่ปรากฏร่วมกับคำกริยาดังกล่าว นอกจากนี้กลวิธีการใช้ถ้อยคำแสดงพื้นที่ ที่มีวงพื้นที่ 3 วง แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการในการดำเนินชีวิตของสตรีกลุ่มนี้ว่ามีการเปลี่ยนผ่านของชีวิตจากพื้นที่ในวัง/บ้าน ไปสู่พื้นที่ของการมีครอบครัว ตลอดจนการก้าวสู่พื้นที่สาธารณะเพื่อทำคุณประโยชน์ให้กับแผ่นดิน และสุดท้ายคือกลวิธีการใช้ถ้อยคำแสดงคุณลักษณะความเป็นผู้หญิง 10 ลักษณะ ซึ่งลักษณะที่กล่าวมานั้นแสดงให้เห็นภาพลักษณ์ของสตรีผู้สูงศักดิ์ที่ได้รับการชื่นชมในด้านต่าง ๆ การศึกษาทฤษฎีทางภาษาทั้ง 3 กลวิธีที่กล่าวมานี้ยังสามารถนำมาวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของสตรีผู้สูงศักดิ์ได้

ภาพสะท้อนบทบาทความเป็นผู้หญิงที่พึงประสงค์ของสตรีสูง

จากผลการวิเคราะห์ทฤษฎีทางภาษาที่ปรากฏผ่านการใช้ถ้อยคำแสดงเกียรติคุณพบว่ากลวิธีทางภาษาทั้ง 3 กลวิธีสำคัญสื่อภาพสะท้อนบทบาทความเป็นผู้หญิงที่ปรากฏในหนังสืออนุสรณ์งานศพ จำนวน 5 บทบาท ดังนี้

บทบาทความเป็นลูก

ในวัยเยาว์บทบาทของลูก คือการเชื่อฟังผู้ปกครอง การอยู่ในโอวาทของผู้ใหญ่ เมื่อใดที่พ่อแม่ล้มป่วยผู้เป็นลูกจะต้องปรนนิบัติดูแล และเมื่อยามที่พ่อแม่จากโลกนี้ไปลูกจะต้องระลึกถึงพระคุณพ่อแม่ และทำบุญให้กับพ่อแม่ การยกฐานะพ่อแม่เป็นผู้มีพระคุณกับลูกเป็นความคิดที่คู่กับสังคมไทยและสังคมพุทธมาเป็นเวลาช้านาน บทบาทของการเป็นลูกที่ดี จึงมีลักษณะของความกตัญญูกตเวทิต่อบุพการีเสมอ นอกจากนี้ยังมีความคิดว่า “พ่อแม่คือพระพรหมของลูก” ฉะนั้นการเคารพบูชาพ่อแม่จึงเป็นสิ่งสำคัญ

ตัวอย่าง

“เมื่อได้ทรงศึกษาจบหลักสูตรหนังสือไทยและเลขแห่งสมัยนั้นบริบูรณ์แล้ว เธอก็มีได้ทอดทิ้งเวลาให้ว่างอยู่เปล่า จิตตึงใจไม่อยู่แต่ละแสวงหาวิชาอย่างอื่นเพิ่มเติมต่อไป ได้ทูลวิงวอนเสด็จพระบิดาเพื่อขอไปศึกษาวิชาภาษาอังกฤษณโรงเรียนกุลสตรีวังหลัง (บัดนี้เรียกว่าโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย) ซึ่งเป็นโรงเรียนเดียวสำหรับสตรีที่เด่นอยู่ในสมัยนั้น...แต่น่าเสียดายที่บังเอิญเสด็จพระบิดาไม่โปรดประทานอนุญาตให้ ด้วยทรงคิดเห็นเสียว่า ความรู้สำหรับสตรีเท่าที่เรียนรู้ไว้แล้วนั้น ก็นับว่าอยู่ในเกณฑ์ค้ำสูงพอสมควรแก่ความต้องการแห่งสมัยนั้นแล้ว ประกอบกับพระองค์ท่านทรงห่วงใยในบรรดาพระโอรสธิดาอยู่มาก ไม่อยากให้ห่างเหินไปไกล

จึงทรงผิดผ่อนยับยั้งไว้จนกาลล่วงเลยไป” (The Brief Biography of Mom Chao Chanthanchawee Thaweewong, 1935)

จากข้อความนี้ปรากฏการใช้ถ้อยคำแสดงพื้นที่ของบ้านที่ต้องอยู่ในความดูแลของผู้ปกครอง ตัวอย่างนี้เป็นเรื่องราวของหม่อมเจ้าจันทน์ฉวีซึ่งมีพระประสงค์จะเรียนวิชาภาษาอังกฤษที่โรงเรียนสตรีวังหลัง และก่อนนี้พระบิดาได้จ้างครูมาสอนวิชาภาษาไทยและวิชาเลขที่บ้าน แต่เมื่อพระองค์ทรงต้องการเรียนวิชาอื่นเพิ่มเติม แต่จะต้องออกไปเรียนที่โรงเรียนกุลสตรีวังหลัง จึงต้องขออนุญาตผู้ปกครอง และพระบิดาก็ตอบปฏิเสธ เป็นการใช้อภัยคำแสดงคุณลักษณะการเป็นลูกที่กตัญญู ผู้เป็นลูกจึงมีหน้าที่ต้องเชื่อฟังพ่อแม่ เหตุการณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึงอำนาจของพ่อแม่ที่มีเหนือลูก โดยเฉพาะการตัดสินใจในชีวิตเมื่อยามที่ลูกยังเป็นเด็กนั้นเป็นหน้าที่ของผู้ปกครองทั้งสิ้น

“ครั้งนี้เสด็จพระบิดาเธอสิ้นพระชนม์หลังจากที่ได้ทรงประชวรกระเสาะกระแสะเป็นเวลาแรมปีถึง 7 ปี ระหว่างที่ทรงประชวรอยู่นี้ แม่เธอยังอยู่ในวัยเด็กอยู่ก็ตาม แต่กระนั้นเธอก็ยังได้เฝ้าเอาใจใส่ปฏิบัติและรับใช้สรวยเป็นการสนองพระเดชพระคุณพระองค์ท่านอยู่ตลอดเวลาจนสิ้นพระชนม์” (The Brief Biography of Mom Chao Chanthanchawee Thaweewong, 1935)

จากข้อความนี้เป็นเรื่องราวของหม่อมเจ้าจันทน์ฉวีเช่นเดียวกัน ปรากฏการใช้ถ้อยคำแสดงคุณลักษณะการเป็นลูกที่กตัญญู ตัวอย่างนี้กล่าวถึงเหตุการณ์ที่พระบิดาของพระองค์กำลังทรงประชวร หน้าที่อย่างหนึ่งของลูก คือ การปรนนิบัติดูแลพ่อแม่ยามป่วยไข้ เพราะการกระทำเช่นนี้จะแสดงให้เห็นถึงความกตัญญูทเวทที่มีต่อผู้มีพระคุณ

บทบาทความเป็นภรรยา

เมื่อถึงวัยที่ต้องออกเรือนเพื่อไปอยู่กับสามี ผู้หญิงจะต้องทำหน้าที่ภรรยาที่ดี ดูแลสามี ติดตามสามี เป็นแม่บ้านที่ดี เป็นผู้สนับสนุนหน้าที่การงานของสามี รวมถึงไม่ทำสิ่งใดที่เกินกว่าสามี เป็นแนวความคิดที่สอดคล้องกับสำนวนที่ว่า “ผู้ชายเป็นช้างเท้าหน้า ผู้หญิงเป็นช้างเท้าหลัง” ส่วนใหญ่แล้วหน้าที่ของผู้หญิงจะอยู่ในบริเวณพื้นที่บ้านเรือน การดูแลความเป็นไปในบ้านเรือนจะเป็นหน้าที่หลักของภรรยา ขณะที่ฝ่ายสามีจะทำงานนอกบ้าน ถึงแม้ว่าภรรยาจะมีโอกาสทำงานนอกบ้านได้น้อยกว่าสามีหรืออาจจะไม่มีเลย แต่หน้าที่สำคัญคือช่วยเหลือให้การทำงานของสามีเป็นไปอย่างราบรื่น

ตัวอย่าง

“ได้ทรงมีพระราชหฤทัยซื่อสัตย์จงรักภักดีในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงรำลึกอยู่เนื่อง ๆ ถึงพระเมตตากรุณาคุณอันยิ่งใหญ่ แล้วทรงพยายามปฏิบัติผลองพระเดชพระคุณให้สมพระบรมราชประสงค์เสมอมา

“เมื่อได้จัดตั้งสภาอุณาโลมแดงเพื่อช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่ทหารป่วยเจ็บขึ้นแล้ว ได้ทรงรับตำแหน่ง “สภาชนนี” และได้พระราชทานทุนทรัพย์เป็นจำนวนมาก นับอยู่ในลำดับสองรองลงมาแต่จำนวนที่ทานมยูปถัมภก (พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง) ได้พระราชทานไว้”

“ท่านแม่อยู่กับท่านพ่อตั้งแต่พระชนม์ได้ 15 ปี นับว่ายังทรงพระเยาว์อยู่มากแต่ถึงกระนั้นท่านก็ได้ปฏิบัติหน้าที่สนองบาทท่านพ่อด้วยความซื่อสัตย์จงรักภักดี จนเป็นที่ไว้วางพระทัยเป็นอย่างดี ท่านพ่อจะถูกราชการโยกย้ายไปแห่งใด ท่านแม่ก็จะติดตามไปทุกแห่งหน มิได้คำนึงถึงความยากลำบากที่จะได้รับ” (Devakul, 1955)

จากข้อความที่กล่าวมานี้ปรากฏการใช้ถ้อยคำแสดงฐานะ ถ้อยคำแสดงพื้นที่ รวมถึงถ้อยคำแสดงคุณลักษณะของการเป็นภรรยาที่ดีแสดงให้เห็นถึงความเป็นเจ้าของชีวิตของภรรยา ผู้เป็นภรรยาจะต้องซื่อสัตย์กับสามีอย่างที่สุด ความซื่อสัตย์เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้หญิงจะต้องยึดถือปฏิบัติ เพื่อให้สามีไว้วางใจ Suwannanon (1981) กล่าวถึงเรื่องราวของหม่อมราชวงศ์สดับ ลดาวัลย์ที่ถูกกล่าวหาเรื่องการไม่ซื่อสัตย์ ความว่า “เรื่องร้ายแรงอย่างยิ่งที่สุดก็คือคุณจอมท่านหนึ่งกล่าวหาว่าท่านไม่ซื่อตรงจงรักต่อเบื้องยุคลบาท กำลังติดต่อสัมพันธ์ทางชู้สาวกับชายอื่น ข้อหานี้ฉกรรจ์มากทำให้เจ้าจอมหม่อมราชวงศ์สดับ ลดาวัลย์เป็นทุกข์อย่างหนัก เกิดความวิตกกังวลไปต่าง ๆ” นอกจากนี้ผู้หญิงจะยกบทบาทความเป็นใหญ่หรือความเป็นผู้นำให้กับสามี และวางตำแหน่งของตนเองในฐานะของผู้ตาม และผู้ส่งเสริมสามี จากการศึกษาพื้นที่ของภรรยาพบว่าจะอยู่ในพื้นที่บ้านเรือนที่อยู่อาศัย ตามที่ Sattayanurak (2003) กล่าวถึง ผู้เป็นภรณยานั้นจะมีบทบาทพื้นที่ในครัวเรือน (Domestic space) ซึ่งการออกไปมีบทบาทในพื้นที่สาธารณะ (Public space) พึงกระทำเมื่อบทบาทนั้นหนุนช่วยให้งานราชการของสามีประสบความสำเร็จ ดังข้อความในตัวอย่างทีกล่าวไว้ว่า “ได้พระราชทานทุนทรัพย์เป็นจำนวนมาก นับอยู่ในลำดับสองรองลงมาแต่จำนวนที่ทานมยุปถัมภก” แสดงให้เห็นว่าสิ่งที่ไม่ควรกระทำคือ การทำสิ่งใดที่เกินกว่าสามีของตน

บทบาทความเป็นแม่

ผู้หญิงเมื่อแต่งงานหรือออกรเรือน นอกจากหน้าที่ความเป็นภรรยาแล้วนั้นหากมีบุตร ผู้หญิงต้องทำหน้าที่แม่ ความเป็นแม่ที่ปรากฏในหนังสืออนุสรณ์งานศพมีเนื้อหากล่าวถึงความแม่ที่มีลักษณะของแม่ที่ดีแม่ที่ต้องสอนลูก ดูแลลูก และช่วยเหลือลูก

ตัวอย่าง

“จากได้ทรงทำหน้าที่บูรพาจารย์อันประเสริฐ สั่งสอนข้าพเจ้าและน้อง ๆ ทุกคนก่อนที่เข้าโรงเรียน ...การที่ข้าพเจ้าเรียนได้เร็วถึงเพียงนี้ก็เพราะข้าพเจ้ามีแม่ที่ดี มีความรู้ความสามารถอบรมสั่งสอนวิชาการให้แก่ลูกได้เป็นอย่างดี”

“นอกจากเป็นภรรยาคู่พระทัยของท่านพ่อ ท่านแม่ยังเป็นทีประเสริฐสุดสำหรับลูกทุกคน แม่รักลูกทุกคนเสมอกัน ไม่ว่าลูกจะต้องการสิ่งใด ถ้าสามารถจะทรงจัดการให้ได้แล้วเป็นไม่เคยขัด เมื่อลูกเจ็บไข้ได้ทุกข์ แม่จะทรงชวนขวยกำจัดยิ่งกว่าที่ทรงประสบเองเสียด้วยซ้ำ” (Devakul, 1955)

จากข้อความจะเห็นได้ว่า การใช้ถ้อยคำแสดงพื้นที่เพื่อสื่อบทบาทความเป็นแม่จะเกิดขึ้นเมื่อเข้าสู่พื้นที่ของการมีครอบครัว และการมีบุตรเพื่อสืบสกุล หน้าที่ของแม่นั้นคือ การดูแลลูกให้เติบโตเป็นอย่างดี เป็นทั้งครูให้กับลูก เป็นทั้งหมอหรือพยาบาลเมื่อยามที่ลูกเจ็บป่วย เป็นทั้งผู้ที่คอยจัดการแก้ไขปัญหาให้กับลูก ซึ่งหน้าที่

ของเจ้านายฝ่ายในในบริบทของการเป็นแม่บ้านแม่เรือนหมายรวมถึงบทบาทหน้าที่ความเป็นแม่ใน Suwannanon (1981) กล่าวว่า “เมื่อกล่าวถึงฝ่ายในในฐานะแม่บ้านแม่เรือน จึงหมายถึงการดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยในพระตำหนักให้ต้องตามพระราชหฤทัย รวมทั้งดูแลเจ้านายที่ทรงพระเยาว์และข้าราชการบริพารผู้อยู่ใต้อุปการะให้เติบโตไปในแนวทางที่เป็นพระราชนิยมด้วย” การเติบโตตามแนวทางพระราชนิยมคือกรอบธรรมเนียมปฏิบัติของชนชั้นสูงที่เหล่าสตรีผู้สูงศักดิ์ในฐานะผู้ปกครองจะต้องดูแลบุตรหลานให้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมราชประเพณี

บทบาทความเป็นเจ้านาย

ในฐานะของชนชั้นสูงจะมีข้าราชการบริพาร ทั้งข้าราชการ รวมถึงประชาชน ที่สตรีสูงศักดิ์เหล่านี้จะต้องเป็นผู้ดูแล ฉะนั้นการกล่าวถึงบทบาทการเป็นเจ้านายจึงมีลักษณะของการเป็นที่พึ่ง เป็นผู้ช่วยเหลือ เป็นผู้บริจาคทุนทรัพย์ ตลอดจนเป็นผู้นำ

ตัวอย่าง

“อีกทั้งมีพระราชหฤทัยโอบอ้อมอารีแก่บรรดาชนทั้งปวง ทำนุบำรุงได้ความร่มเย็น **เป็นที่พึ่งพำนักของพระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการ ตลอดจนถึงสามัญชน...พระองค์จึงเป็นสมเด็จจระมมหาปิยราชินี**ของคนทั้งหลายในพระราชอาณาจักรนี้”

“พระราชหฤทัยประกอบด้วยเมตตากรุณาแก่ผู้มีพยาธิทุกข์ยากเปอนอันมาก จึง**บริจาคพระราชทรัพย์และทรงพระราชอุทิศจัดการตั้งสถานโคมแดงครั้งแรก...ได้ทรงพระกรุณาพระราชทานเงินให้แก่หญิงอนาถาผู้มีครรภ์ที่ได้มาคลอดบุตรในโรงพยาบาลศิริราชทุกคน**”

“และได้ทรงพระราชดำริห์แนแก่พระราชหฤทัยว่า ความเจริญรุ่งเรืองของบ้านเมืองย่อมอาศัยความศึกษาเล่าเรียนอันดี จึงได้**ทรงบริจาคพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้ตั้งโรงเรียน...สำหรับกุลสตรีที่จะได้ศึกษา...**” (Chulalongkorn (Rama V), 1920)

จากตัวอย่างปรากฏการใช้ถ้อยคำแสดงฐานะ และถ้อยคำแสดงคุณลักษณะของการมียศและมีทรัพย์ การเป็นผู้ที่ทำงานเพื่อแผ่นดิน การเป็นที่พึ่ง การเป็นผู้ให้และผู้ช่วยเหลือ กล่าวได้ว่าบทบาทการเป็นเจ้านายเป็นบทบาทเฉพาะของชนชั้นสูง ความเป็นเจ้านายประกอบด้วยงานหลากหลายหน้าที่ ทั้งการเป็นผู้ดูแลผู้ที่อยู่ใต้ปกครองอย่างข้าราชการบริพารในตำหนักให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เสมอภาค ตลอดจนการดูแลทุกข์สุขของประชาชน และการเป็นผู้ดำเนินการทำงานเพื่อแผ่นดิน จากตัวอย่างที่กล่าวมานั้นมีทั้งการเป็นที่พึ่งพิงให้กับพระบรมวงศานุวงศ์ ไปจนถึงประชาชน เมื่อยามที่ผู้ใต้ปกครองทั้งหลายประสบเหตุเดือดร้อน ผู้เป็นเจ้านายจะหยิบยื่นการช่วยเหลือทั้งในเรื่องการบริจาคทรัพย์ แม้กระทั่งการเป็นผู้ดำเนินการสร้างสถานที่สำคัญเพื่อช่วยเหลือผู้คนในวงกว้างมากขึ้นอย่างการสร้างสถานโคมแดง หรือสถานกาชาดในปัจจุบัน และการเห็นความสำคัญของการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาสำหรับกลุ่มสตรี จึงได้พระราชทานทุนทรัพย์ในการสร้างโรงเรียนสำหรับสตรี บทบาทความเป็นเจ้านายที่ดีนั้นจะตามมาด้วยการเป็นที่ชื่นชมและได้รับการยกย่องเป็นการส่งเสริมบารมีในทางหนึ่ง

บทบาทความเป็นผู้รับคำสั่ง

แม้ในฐานะของผู้ที่อยู่ชนชั้นสูงจะพิเศษกว่าคนทั่วไป แต่สังคมชนชั้นสูงก็มีลำดับชั้น เช่น ชั้นเจ้าฟ้า ชั้นพระองค์เจ้า ชั้นหม่อมเจ้า ฉะนั้นถึงแม้ว่าสตรีสูงศักดิ์จะจัดอยู่ในกลุ่มชนชั้นสูง แต่ก็จะมีผู้ที่อยู่ในชนชั้นที่สูงกว่า การเป็นสตรีสูงศักดิ์จึงมีบทบาทความเป็นผู้รับคำสั่งแก่ผู้ที่อยู่ในตำแหน่งสูงศักดิ์กว่าตน เช่น ผู้ที่อุปการะตน หัวหน้าฝ่ายใน และพระพุทเจ้าหลวง เป็นต้น

ตัวอย่าง

“สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้ทรงมีพระราชหฤทัยตั้งมั่นอยู่ในราชธรรมจริยา ทรงพระราชอุทิศพระปฏิบัติราชกิจน้อยใหญ่ฉลองพระเดชพระคุณ พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยความจงรักภักดี ซื่อสัตย์กตัญญูทศเวที จนเป็นที่ขอบพระราชมัทธยาไสรโยไว้วางพระราชหฤทัยและทรงพระเมตตากรณาอย่างยิ่งที่สุด หาที่จะเปรียบเทียบมิได้...” (Chulalongkorn (Rama V), 1920)

“สมเด็จพระปิยมมาตยา...มีรับสั่งเล่าว่า พี่เลี้ยงนางนมได้สอนให้หม่อมเจ้าหญิงอัษฎรสมานเล่นหุงข้าวต้มแกงเป็นการฝึกหัดการครัว เมื่อเวลาสมเด็จพระปิยมมาตยา เสด็จพระกระหาร เป็นต้องรับสั่งถามว่า “หญิงใหญ่มีอะไรให้ยากินบ้าง” และหม่อมเจ้าหญิงอัษฎรสมานก็เชิญกระยาหารที่ประกอบทำขึ้นไปถวายเสมอ” (Devakul, 1939)

“สมเด็จพระเจ้า ได้ทรงพระกรุณาเอ็นดูชุบเลี้ยงหม่อมเจ้าหญิงจันทรนิภาเป็นอย่างดี และได้ทรงใช้สอยในภารกิจส่วนพระองค์ต่าง ๆ เป็นที่สนิทสนมและไว้วางพระราชหฤทัยตลอดมา” (The Lyric Drama of Mahasayomphon, 1946)

จากข้อความกล่าวมานี้ปรากฏทั้งการใช้ถ้อยคำแสดงฐานะ ถ้อยคำแสดงคุณลักษณะ จะเห็นได้ว่า สตรีผู้สูงศักดิ์กับผู้ที่อยู่ในตำแหน่งสูงศักดิ์กว่า เช่น สมเด็จพระบรมราชินีนาถ-พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หม่อมเจ้าหญิงอัษฎรสมาน-สมเด็จพระปิยมมาตยา หม่อมเจ้าจันทรนิภา-สมเด็จพระเจ้า มีความสัมพันธ์กันในลักษณะของผู้ที่คอยรับคำสั่ง สอนพระเดชพระคุณแก่ผู้ที่สูงศักดิ์กว่า ซึ่งบทบาทที่สำคัญคือการปฏิบัติตนด้วยความจงรักภักดี ซื่อสัตย์ กตัญญูทศเวที เพื่อให้ผู้ที่สูงศักดิ์กว่าเกิดความไว้วางใจ

ความไว้วางใจจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสตรีสูงศักดิ์อย่างเจ้านายฝ่ายในจะมีกฎระเบียบที่เคร่งครัดเพื่อควบคุมการดำเนินชีวิต โดยมีหน้าที่หลักคือ การรับใช้ใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาท ฉะนั้นการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับพระราชนิยมจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่เจ้านายฝ่ายในต้องปฏิบัติ เพราะจะทำให้กลายเป็น “คนโปรด” ซึ่งจะช่วยเหลือสถานะให้สูงขึ้นกว่าเจ้านายฝ่ายในองค์อื่น ๆ (Suwannanon, 1981)

การเลื่อนฐานะเป็นคนโปรดจะทำให้มีอำนาจและบารมีเพิ่มขึ้นไปด้วย นอกจากนั้นบทบาทของการเป็นผู้รับคำสั่งนั้นมาจากโครงสร้างสังคม โดยรวมจะมีจุดยอดของความสัมพันธ์อยู่ที่กษัตริย์ โดยความสัมพันธ์

ระหว่างชนชั้นปกครองด้วยกันเองนั้น เป็นความสัมพันธ์ตามสายบังคับบัญชา โดยกษัตริย์มีอำนาจสูงสุด ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นปกครองหรือนายกับไพร่นั้น ก็คล้ายกับความสัมพันธ์ระหว่างกษัตริย์กับขุนนาง คือ เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากคู่สัมพันธ์ที่มีความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม ในลักษณะผู้ใหญ่-ผู้น้อย (Superordinate-Subordinate) แสดงให้เห็นความจำเป็นว่าสมาชิกในสังคมต้องพึ่งพาอาศัยกัน (Buranakhet, 2009)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การใช้ถ้อยคำแสดงเกียรติคุณในพระราชประวัติของสตรีชนชั้นสูงทั้ง 6 พระองค์ที่ปรากฏในหนังสืออนุสรณ์งานศพพบว่ามีกลวิธีทางภาษา 3 กลวิธี ได้แก่ การใช้ถ้อยคำแสดงฐานะ การใช้ถ้อยคำแสดงพื้นที่ และ การใช้ถ้อยคำแสดงคุณลักษณะ สามารถสื่อภาพสะท้อนความเป็นผู้หญิงของสตรีสูงศักดิ์ เห็นภาพความเป็นผู้หญิงในฐานะชนชั้นสูงที่มีกรอบธรรมเนียมปฏิบัติอย่างเคร่งครัด การดำเนินชีวิตของผู้หญิงในชนชั้นสูงมีลักษณะที่ควรจะมี ซึ่งเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่ถูกกำหนดตั้งแต่ประสูติเห็นได้จากพระคาถาที่พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานให้แก่พระราชธิดา ถ้อยคำในพระคาถานั้นมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในภาพชีวิตของสตรีสูงศักดิ์ที่เป็นพระราชธิดาของพระองค์ อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นว่าเมื่อถึงวัยเปลี่ยนผ่านของชีวิตมีการเปลี่ยนวงพื้นที่จากพื้นที่ในวัง/บ้านมาเป็นพื้นที่การมีครอบครัวมีหน้าที่และบทบาทเพิ่มขึ้น คือการเป็นภรรยาที่ดีและการเป็นแม่ที่ดี การทำงานช่วยเหลือทั้งสามีและการดูแลบุตรเป็นหน้าที่ที่สำคัญอย่างยิ่ง อีกทั้งเมื่อถึงวัยผู้ใหญ่ก้าวสู่พื้นที่สาธารณะจะเห็นว่าบทบาทของผู้หญิงมีการขยายวงกว้างมากขึ้น การให้ความช่วยเหลือ การเป็นที่พึ่งให้กับประชาชน สังคม และประเทศชาติ เป็นการแสดงพื้นที่ของสตรีสูงศักดิ์ในบริบทสาธารณะ ทั้งนี้สิ่งที่ได้รับตอบกลับมานั้นก็คือ การชื่นชม ยกย่อง และการเคารพนับถือ

นอกจากนี้กลวิธีทางภาษาทั้ง 3 กลวิธียังสามารถสื่อสะท้อนบทบาทความเป็นผู้หญิงที่พึงประสงค์ในกลุ่มชนชั้นสูง 5 บทบาท ได้แก่ บทบาทความเป็นลูก บทบาทความเป็นภรรยา บทบาทความแม่ บทบาทความเป็นเจ้านาย และบทบาทความเป็นผู้รับคำสั่ง เมื่อพิจารณาแล้วบทบาทของความเป็นลูก ภรรยา รวมถึงแม่ นั้นเป็นบทบาทของผู้หญิงทั่วไป เมื่อมีครอบครัวแล้วก็จะทำหน้าที่ของความเป็นลูก เป็นภรรยา และเป็นแม่ แต่ บทบาทที่เป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มชนชั้นสูง คือ บทบาทของความเป็นเจ้านาย และบทบาทของความเป็นผู้รับสั่ง ซึ่งบทบาททั้งสองนี้จะเกิดขึ้นในกลุ่มคนบางกลุ่มเท่านั้น เช่น การมีข้าราชการบริพาร รวมถึงการได้รับโอกาสใกล้ชิดกับพระมหากษัตริย์เป็นลักษณะสำคัญของสตรีสูงศักดิ์ในระดับเจ้านายฝ่ายใน

จะเห็นได้ว่า ภาพสะท้อนความเป็นผู้หญิงของสตรีสูงศักดิ์ เป็นกระบวนการประกอบสร้างความหมายโดยผ่านตัวบทอย่างกลวิธีทางภาษา ซึ่งในการศึกษากลวิธีทางภาษาที่ทำให้เห็นฐานะ ทิศทาง พื้นที่ และความเป็นผู้หญิงอย่างชัดเจน คือ การเป็นผู้หญิงชนชั้นสูง ต้องมียศถาบรรดาศักดิ์ มีทรัพย์ มีความฉลาด มีความอดทน มีจิตใจที่ช่วยเหลือผู้อื่น ทำงานเพื่อแผ่นดิน ฯลฯ ดังที่ Jaratjarungkiat (2006) ได้ศึกษาความเป็นผู้หญิงในปริศนาโฆษณา พบว่าลักษณะของผู้หญิงที่สื่อโฆษณานำเสนอ คือ ฉลาด สวย รวย และเก่ง ซึ่งมี

ความสอดคล้องกับบางส่วนของลักษณะความเป็นผู้หญิงที่ผู้วิจัยได้ศึกษา มีเพียงเรื่องเดียวที่หนังสืออนุสรณ์งานศพไม่ได้กล่าวถึง คือ ความสวย อาจเนื่องจากเป็นพระราชประวัติที่อยู่ในหนังสืออนุสรณ์งานศพ แต่ในส่วนของความฉลาด รวย และเก่งนั้นเป็นลักษณะของผู้หญิงที่พึงปรารถนา

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยยังพบว่า มีงานวิจัยที่สนใจศึกษาความเป็นผู้หญิงในกลุ่มข้อมูลอื่น ๆ เช่น วรรณกรรม นิทานพื้นบ้าน ดังที่ Phothimaj และ Khawperk (2020) ได้ศึกษาภาพสะท้อนบทบาทสตรีในนิทานพื้นบ้านจีน พบว่า ผู้หญิงจะต้องเชื่อฟังพ่อแม่ และไร้อิสรภาพ นอกจากนี้ Kaewnet และ Khawperk (2018) ได้ศึกษาสถานภาพและบทบาทของสตรีผ่านตัวละครเอกหญิงในวรรณกรรมจีน พบว่า บทบาทของผู้หญิงจะมีความเป็นรองผู้ชายทั้งในด้านครอบครัวและสังคม ซึ่งผลการวิจัยมีความสอดคล้องในส่วนของสังคมที่มีความเป็นปิตาธิปไตย ผู้หญิงยังคงต้องอยู่ในสถานะของความเป็นลูกที่ต้องเชื่อฟังพ่อแม่ และบทบาทความเป็นภรรยาที่ต้องดูแลสามีและครอบครัว แต่อย่างไรก็ตามความแตกต่างบทบาทของสตรีสูงศักดิ์ คือ ได้รับการยกย่องจากสังคม ทั้งยังเป็นผู้นำในการจัดการดูแลงานต่าง ๆ ของบ้านเมืองนอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่า มีงานวิจัยที่วิเคราะห์ข้อมูลในประเภทเดียวกัน คือ ข้อมูลจากหนังสืออนุสรณ์ศพ ดังที่ Jaitiang (2011) ได้ศึกษาข้อมูลที่จัดพิมพ์ในปี พ.ศ. 2531-2551 เป็นการศึกษาข้อมูลในด้านโครงสร้างของหนังสืออนุสรณ์งานศพที่ประกอบด้วย ประวัติ คำไว้อาลัย ภาพ ผลงานของผู้ตาย หมวดหมู่เนื้อหาที่ปรากฏ เช่น ศาสนา ปรัชญา เป็นต้น ซึ่งแตกต่างจากบทความวิจัยนี้ เนื่องจากบทความวิจัยนี้มุ่งศึกษาความเป็นผู้หญิงโดยเฉพาะกลุ่มสตรีชนชั้นสูง และข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นเอกสารโบราณ ฉะนั้นความเป็นผู้หญิงของสตรีสูงศักดิ์จึงเป็นภาพสะท้อนความเป็นผู้หญิงชนชั้นสูงในยุคสมัยอดีต

REFERENCES

- Boonyasathit, W. (2006). *The Great Women of Siam and Western Cultures in Reign of King Rama IV to King Rama VI*. Sangsan Books.
- Buranakhet, P. (2009). *Lady-in Waiting: Status, Behaviors and Symbols in Ways of Life of Inner Women during the Reign of King Rama V*. Than Printing.
- Chulalongkorn (Rama V), H.M.K. (1920). *Royal Writing of King Rama V*. The Prime Minister's Office.
- De Beauvoir, S. (1952). *The Second Sex*. Abfud & Knopf.
- Hall, S. (1997). *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. SAGE Publication.
- Jaitiang, T. (2011). An Analysis of Cremation Books Published Between 1988 and 2008. *Journal of Information*. 12(1). <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/oarit/article/view/55323>
- Jaratjarungkiat, T. (2006). Cleverness, Beauty, Wealth, Competency: The Creation of Symbolic Values in stories of Thai women's magazines. in Hongladarom, K. & Yemanon, J. (Eds.), *Dynamic of the Current Thai Language* (p.23-48). Chulalongkorn University.
- Kaewnet, R., Khawperk, S. (2018). Analysis of the status and role of women in families through the female characters in Chinese literature, The Plum in the Golden Vase (**金瓶梅**) Thai edition by Jacob. *HUSO Journal of Humanities and Social Sciences*. 2(2). 131-159.
- Phakdeephassook, S. (2010). The Discourse Project of "Femininity" in Health and Beauty Magazines. [Research Report of the Thai Language Department], Chulalongkorn University. https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_Doi=10.14457/CU.res.2010.42
- Phongtinthep Devakul, M.C (1939). *The Criticism of His Majesty King Chulalongkorn (Rama V) on Letters of Krom Luang Nakarin Thewi*. Phrachan Printing House.
- Phongtinthep Devakul, M.C. (1955). *Mithapavathidsathankatha*. Chulachomklao Royal Military Academy.
- Phothimaj, K., Khawperk, S. (2020). A study of the reflection of the arranged marriage, status and role of women through Chinese folklore “The Butterfly Lovers” (**梁祝**) in the

Translated Version of Decho Boonchuchuy. *HUSO Journal of Humanities and Social Sciences*. 2(2). 27-48.

Pongpanit, D. (2005). Funeral Guest Books. *Ramkhamhaeng University News*. 33(20).

<https://www.lib.ru.ac.th/miscell2/?p=2071>

Priditheppong Thewakul, M.C (1956). *The Record of Daily Events of His Royal Highness Prince Maha Vajirunhis*. Phrachan Printing House.

Royal Institute. (2013). *Dictionary of the Royal Institute*, 2013 Edition. Royal Institute.

Sattayanurak, S. (2003). *Creating the Identity of "Thailand" and the "Classes" of the Siamese*. Matichon Book.

Sriratanasomboon, C. (2010). *Germany looks at Thai Women: Representation of Thai*

Suwannanon, K. (1981). *King Rama VI and Thai National Creation*. [Master's thesis,

Chulalongkorn University]. <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/17599>

The Brief Biography of Mom Chao Chanthanchawee Thaweewong (n.d.). (1935).

Sophonphiphatthanakan Printing House.

The Lyric Drama of Mahasayomphon (n.d.). (1946). Phrachan Printing House.

Women in Contemporary German Writings. [Doctoral dissertation, Chulalongkorn University]. <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/20531>